

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет Економіки та менеджменту

/назва факультету/

Кафедра психології

/назва кафедри/

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Галина Ціх

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« 30 » серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ПОТРЕБАМИ**

/назва дисципліни/

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

/шифр і назва галузі знань/

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

/назва/

Спеціальність 053 «Психологія»

/шифр і назва/

освітня програма «Психологія»

/назва/

Спеціалізація

/назва/

вид дисципліни вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки

/обов'язкова/вибіркова/

Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологічний супровід людей з особливими потребами»

(назва дисципліни)

для студентів факультету економіки та менеджменту

(назва факультету)

Розробники:

доцент кафедри психології

кандидат педагогічних наук, доцент

(посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Віктор КАВЕЦКИЙ

(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри психології

(назва)

Протокол від «29» серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /

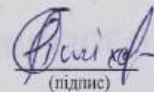
(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена НМК факультету економіки та менеджменту

(назва)

Протокол від «30» серпня 2024 року № 2

Секретар НМК

(підпис)

Оксана ПОТІХА /

(ініціали та прізвище)

Робоча програма погоджена:

Спеціальність

053 «Психологія»

(шифр і назва)

освітня програма

«Психологія»

(назва)

Завідувач випускової кафедри

(підпис)

Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /

(ініціали та прізвище)

Гарант освітньої програми

(підпис)

Ірина ПЕРІГ /

(ініціали та прізвище)

1. Структура навчальної дисципліни

Показник	Всього годин	
	Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Кількість кредитів/годин	5/150	5/150
Аудиторні заняття, год.	64	16
Самостійна робота, год.	86	134
Аудиторні заняття		
- лекції, год.	32	10
- лабораторні, год.	-	-
- практичні заняття, год.	32	6
- семінарські, год.	-	-
Самостійна робота		
- підготовка до лабораторних (практичних, семінарських) занять	32	8
- опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції	9	81
- виконання контрольних завдань		
- виконання індивідуальних завдань		
- виконання курсових проєктів (робіт)		
- підготовка та складання заліків, екзаменів, контрольних робіт, рефератів, есе, тестування	45	45
Залік		

Частка годин самостійної роботи студента:

- денна форма навчання – 57 %;
- заочна (дистанційна) форма навчання – 89 %.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН

Кожна людина, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, має право на повноцінне, змістовне життя і одержання освіти, якість якої не різниться від освіти здорових людей. Цей принцип, покладений в основу організації психологічного супроводу людей з особливими потребами, котре впроваджується з метою реалізації їхнього права на самореалізацію, вибору освітнього закладу і форми навчання за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов.

Однією із форм навчання людей з особливими освітніми потребами є нова, але визнана у багатьох країнах світу інклюзивна форма освіти, яка забезпечує безумовне право кожної людини навчатися у освітньому закладі я із забезпеченням усіх необхідних для цього умов. У цьому зв'язку одним з важливих напрямків діяльності психолога є психологічний супровід усіх учасників освітнього процесу в умовах інклюзивного середовища і надання дієвої психологічної допомоги.

Знання психологічних законів функціонування і розвитку особистості з особливими освітніми потребами є основою підготовки психолога до корекційної діяльності, вивчення і реалізація методів і прийомів роботи із суб'єктами інклюзивної освіти сприятиме досягненню поставлених завдань.

Метою курсу є формування професійної компетентності студентів психологів з планування та здійснення психологічного супроводу людей з особливими потребами; вироблення умінь і навичок практичного застосування теоретичних знань.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психологічний супровід дітей з особливими потребами» є:

- формування у студентів знань з теоретичних основ організації та здійснення психологічного супроводу людей з особливими потребами;
- вироблення практичних навичок роботи з використанням знань даного курсу;
- стимулювання творчої активності в ході самостійної роботи та виконання науково-дослідних завдань;
- формувати у студентів готовність до здійснення психологічного супроводу людей з проблемами у розвитку в умовах нових суспільних викликів;
- підготовка до самостійної розробки та впровадженні комплексної програми психологічного (психолого-педагогічного) супроводу людей з проблемами у розвитку;
- ознайомити з основними напрямками здійснення психологічного супроводу;
- розкрити специфіку надання допомоги родинам людей з проблемами у розвитку;
- сприяти формуванню у студентів толерантного ставлення до особливих освітніх потреб людей;
- розвивати педагогічну чутливість та такт.

За результатами вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування

психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника в умовах міжособистісної взаємодії.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

- інтегральної:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

- загальних:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

- фахових:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК 13. Вміння застосовувати професійні знання в різних галузях психологічної практики, реалізуючи принцип професійної мобільності.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Лекційні заняття

№	Тема заняття та короткий зміст	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
	Модуль 1. Теоретико-методологічні засади психологічного супроводу людей з проблемами у розвитку	14	6
1	Тема 1. Наукові підходи до проблеми психології людини з особливими потребами. Завдання психологічного супроводу людей з	2	1

	особливими потребами. Загальна характеристика людей з особливими потребами як соціальної групи. Соціологічні концепції та наукові теорії психології людини з особливими потребами.		
2	<p align="center">Тема 2. Принципи діагностики аномального психічного розвитку особистості.</p> <p>Особливості психодіагностичного дослідження, пов'язаних з віком обстежуваних. Атрибути використання методу спостереження при діагностиці. Особливості застосування методу. опитування при діагностичному дослідженні. Використання катамнестичного методу при психодіагностичній процедурі. Застосування методів тестування при діагностиці людей з особливими потребами. Особливості застосування методу аналізу продуктів діяльності.</p>	2	0,5
3	<p align="center">Тема 3. Соціально-психологічні особливості людини з ОП.</p> <p>Особливості Я-концепції людей з особливими потребами. Особливості психічного розвитку людей з ОП. Комунікативні бар'єри осіб з ОП. Вплив системи спеціальних закладів на особистісний розвиток особистості із фізичними вадами.</p>	2	0,5
4	<p align="center">Тема 4. Поняття про спеціальну та інклюзивну освіту.</p> <p>Актуальність проблеми аналізу спеціальної та інклюзивної освіти.</p> <p>Особливості організації системи освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання. Зміст інклюзивної освіти та сутність її ідеології. Освітнє та соціальне обґрунтування інклюзивної освіти.</p>	4	1
5	<p align="center">Тема 5. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.</p> <p>Оцінювання розвитку та визначення особливих освітніх потреб дитини. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічний супровід здобувачів освіти з ООП як умова їхньої успішної інтеграції у соціум. Команда психолого-педагогічного супроводу особистості з ООП.</p>	4	1
	Модуль 2. Система психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов реалізації психологічного супроводу людей з особливими потребами.	18	6
6	<p align="center">Тема 5. Психолого-педагогічний супровід дітей із особливостями психофізичного розвитку</p> <p>Особливості психологічного супроводу в освітньому закладі. Основні завдання психолого-педагогічної корекційно-</p>	4	2

	реабілітаційної роботи. Засоби психолого-педагогічної реабілітації. Особливості взаємодії з дітьми із ООП.		
7	<p>Тема 6. Структура психокорекційної програми при роботі з дітьми з особливими потребами.</p> <p>Ключові етапи психологічного супроводу. Періоди корекційно-реабілітаційної роботи. Корекційна функція педагога. Психологічний супровід корекційних програм. Методи навчання дітей самоконтролю і позитивної взаємодії. Психологічний супровід батьків, які виховують дитину з особливими потребами. Алгоритм складання характеристики дитини практичним психологом.</p>	2	1
8	<p>Тема 7. Методи корекції в системі психологічної допомоги людям з особливими потребами.</p> <p>Завдання та специфіка психологічного супроводу дітей з особливими потребами. Корекційно-розвивальні програми для дітей з особливими потребами. Методи психокорекційної роботи (арт-терапія, танцювально-рухова терапія, музикотерапія, психодрама, іпотерапія, сенсорно-моторна інтеграція, заняттєва терапія (працетерапія). Психологічний тренінг як ефективна форма групової роботи з людьми з обмеженими можливостями.</p>	2	0,5
9	<p>Тема 8. Особливості психологічного супроводу дітей з ДЦП.</p> <p>Аналіз проблеми інклюзивного навчання дітей з дитячим церебральним паралічем; організація освітнього процесу дітей з ДЦП; характеристика форм ДЦП; психологічний супровід дитини з ДЦП; клінічний діагноз дитини з ДЦП .</p>	2	0,5
10	<p>Тема 9. Особливості психологічного супроводу дітей з вадами зору</p> <p>Аналіз проблеми інклюзивного навчання дітей з вадами зору; організація навчального процесу дітей з вадами зору; напрямки психологічної підтримки батьків, які мають дитину з вадами зору. Форми та засоби формування психологічної готовності педагогів до роботи з дитиною яка має вади зору.</p>	2	0,5
11	<p>Тема 10. Особливості психологічного супроводу дітей з вадами слуху.</p> <p>Напрями психологічної підтримки батьків, які мають дитину з вадами слуху: зменшення емоційного дискомфорту, пов'язаного з захворюванням дитини; зміцнення впевненості батьків у можливостях дитини; Форми та засоби психологічної підтримки батьків та формування психологічної готовності педагогів до роботи з дитиною яка має вади слуху.</p>	2	0,5
12	<p>Тема 11. Психологічний супровід дітей з тяжкими порушеннями мовлення.</p> <p>Напрями психологічної підтримки батьків, які мають</p>	2	0,5

	дитину з тяжкими порушеннями мовлення: зменшення емоційного дискомфорту, пов'язаного з захворюванням дитини; зміцнення впевненості батьків у можливостях дитини; Форми та засоби психологічної підтримки батьків та формування психологічної готовності педагогів до роботи з дитиною яка має тяжкі порушення мовлення.		
13	<p>Тема 10. Особливості організації навчального процесу дітей, які мають синдром дефіциту уваги та гіперактивність (СДУГ).</p> <p>Напрями психологічної підтримки батьків, які мають синдром дефіциту уваги та гіперактивність (СДУГ): зменшення емоційного дискомфорту, пов'язаного з захворюванням дитини; зміцнення впевненості батьків у можливостях дитини; Форми та засоби психологічної підтримки батьків та формування психологічної готовності педагогів до роботи з дитиною яка має синдром дефіциту уваги та гіперактивність (СДУГ).</p>	2	0,5
Усього годин:		32	10

3.2. Практичні заняття

№	Тема заняття	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
	Модуль 1. Теоретико-методологічні засади психологічного супроводу людей з проблемами у розвитку.	14	2
1	Наукові підходи до проблеми психології людини з особливими потребами	2	
2	Принципи діагностики аномального психічного розвитку особистості	2	
3	Соціально-психологічні особливості людини з ОП	2	2
4	Поняття про спеціальну та інклюзивну освіту	4	
5	Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти	4	
	Модуль 2. Система психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов реалізації психологічного супроводу людей з особливими потребами	18	4
6	Психолого-педагогічний супровід дітей із особливостями психофізичного розвитку	4	2
7	Структура психокорекційної програми при роботі з дітьми з особливими потребами	2	2
8	Методи корекції в системі психологічної допомоги людям з особливими потребами	2	
9	Особливості психологічного супроводу дітей з ДЦП	2	
10	Особливості психологічного супроводу дітей з вадами	2	

	зору		
11	Особливості психологічного супроводу дітей з вадами слуху	2	
12	Психологічний супровід дітей з тяжкими порушеннями мовлення	2	
13	Особливості організації навчального процесу дітей, які мають синдром дефіциту уваги та гіперактивність (СДУГ).	2	
Усього годин:		32	6

3.3. Самостійна робота

№	Найменування робіт	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
1	Підготовка до практичних занять та опрацювання лекційного матеріалу	32	8
2	Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на практичні заняття:		
3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості організації інтегрованого та інклюзивного навчання. 2. Вплив інклюзивної освіти на забезпечення освіти для всіх. 3. Необхідність професійної підготовки для забезпечення інклюзивної освіти. 4. Організація підтримки людини з ОП упродовж життя. 5. Адаптації для дитини з порушенням опорно-рухового апарату. Адаптації для дитини з порушенням зору. 6. Адаптації для дитини з порушенням слуху. 7. Особливості розвитку дітей з ДЦП. 8. Інклюзивний підхід в освіті дітей з ДЦП. 9. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами зору. 10. Психологічний супровід навчання дітей з порушенням зору. 11. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами слуху. 12. Психологічний супровід навчання дітей з порушенням слуху. 13. Психологічний супровід навчання дітей з важкими вадами мовлення. 	9	81

	<p>14. Особливості розвитку дітей з вадами інтелекту (розумового розвитку).</p> <p>15. Особливості роботи з дітьми з синдромом Дауна.</p> <p>16. Психологічний супровід навчання дітей з вадами розумового розвитку.</p> <p>17. Психологічний супровід навчання дітей із ЗПР.</p> <p>18. Сутність та природа дитячого аутизму.</p> <p>19. Особливості розвитку дітей із РАС.</p> <p>20. Робота з дітьми, що мають РАС. Загальні рекомендації.</p> <p>21. Психологічний супровід навчання дітей із РАС.</p> <p>22. Діти із затримкою мовленнєвого розвитку (НВЗМН). Рівні НВЗМН.</p> <p>23. Робота з дітьми з труднощами у навчанні. Загальні рекомендації.</p> <p>24. Психологічний супровід навчання дітей із труднощами у навчанні.</p> <p>25. Психологічний супровід навчання дітей із СДУГ.</p> <p>26. Фактори, що допомагають школі залучати батьків.</p> <p>27. Реалізація індивідуального підходу у роботі з батьками.</p> <p>28. Залучення батьків до розробки та подальшої реалізації індивідуального навчального плану.</p>		
4	Підготовка та складання тестових модульних контролів, контрольних робіт, рефератів, есе, тестування.	45	45
Усього годин:		86	134

4. Критерії оцінювання результатів навчання студентів Форма підсумкового контролю – залік

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль	Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна			Аудиторна та самостійна робота				
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота			
20	15		20	20		25	100
Лекції	Вид робіт	Бал	Лекції	Вид робіт	Бал	за кожних три бали семестрової оцінки студент отримує 1 бал підсумкової семестрової оцінки	
Лекція №1	Практичне заняття №1	3	Лекція №8	Практичне заняття №8	3		
Лекція №2	Практичне заняття №2	2	Лекція №9	Практичне заняття №9	3		

Лекція №3	Практичне заняття №3	2	Лекція №10	Практичне заняття №10	3	автоматично	
Лекція №4	Практичне заняття №4	2	Лекція №11	Практичне заняття №11	2		
Лекція №5	Практичне заняття №5	2	Лекція №12	Практичне заняття №12	2		
Лекція №6	Практичне заняття №6	2	Лекція №13	Практичне заняття №13	2		
Лекція №7	Практичне заняття №7	2	Лекція №14	Практичне заняття №14	2		
			Лекція №15	Практичне заняття №15	2		
			Лекція №16	Практичне заняття №16	2		

Рекомендована література

Базова

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук. Ю. М. Найда / За заг. ред. М. Ф. Войцехівського. – Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2018. 172 с.
2. Данілавічюте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : навч.-мет. посіб. / Е.А. Данілавічюте, С. В. Литовченко; За заг. ред. А. А. Колупаєвої. – Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2019. 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєвої, Л. О. Савчук. – Київ : Видавнича група «Атопол», 2019. 274 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Кавецький В. Є. Особливості налагодження партнерської взаємодії зі здобувачами освіти з ООП. *Адаптаційний цикл базової середньої освіти: перші підсумки : Зб. матеріалів Всеукр. круглого столу, 23 травня 2024 р.* / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти; Наук.-метод. центр департаменту освіти Житомир. міськ. ради та ін. Житомир: КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2024. С. 114-118.

5. Кавецький В.Є., Кавецька Р.Є. Особливості організації діяльності команди супроводу дитини з ООП в умовах воєнного стану. *Сьомі Геретівські читання: наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 22 вересня 2023 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. С. 122-127.*
6. Карапузова Н. Д., Хуторян Н. О. Інклюзивна освіта: теорія та практика. — Київ: Видавничий дім "Слово", 2019.
7. Колупаєва А. А. Методологічні та стратегічні виміри освіти дітей з особливими потребами у контексті освітнього реформування. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018 . № 1(85). С. 7-12.
8. Куземко Л.В. Досвід формування готовності до партнерської взаємодії у майбутніх учителів початкових класів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 78. С. 198-203.
9. Науково-методичні основи психологічного супроводу вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник. / авт. кол.: В. Г. Панок, І. В. Марухина, В. В. Рибалка, В. М. Горленко, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, С. К. Шандрук, М. В. Саврасов, Н. В. Сосновенко; за наук. ред. В. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192с.
10. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. – Київ : Видавнича група «Атопол», 2019. 136 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
11. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.
12. Сенсорно-перцептивний розвиток дітей з ООП (під ред. Іванченко Г. І.) — Київ: Генеза, 2020. 244 с.

13. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : метод. посіб. / За заг. ред. Н. Софій. – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2019. 66 с.

14. Федоренко О. Ф. Інклюзивне навчання: оцінювання досягнень учнів з особливими освітніми потребами . *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. №2. С. 25-29.

15. Юркевич В. С. Психологічний супровід дітей у системі інклюзивної освіти. Харків: Основа, 2018. 254 с.

Допоміжна

1. Даніеле Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. Львів : Т-во «Надія», 2020. 255 с.

2. Кавецький В.Є. Партнерство та взаємодія учасників освітнього процесу в інклюзивному середовищі. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 24 листопада 2023 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С. 84- 87.

3. Кавецький В.Є. Готовність педагогів до роботи в інклюзивному середовищі в умовах воєнного стану. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст: матеріали Міжн. наук.-практ. конф.*, (Тернопіль, 09-10 черв., 2022) [ред.кол. : В.М. Черняк (відп. ред.) та ін.]. Тернопіль : Вид. центр ТОКІППО, 2022. С. 73-76.

4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : моногр. / А. А. Колупаєва. Київ : «Самміт-Книга», 2019. 272 с.

5. Луценко І. Організаційні та нормативно-правові аспекти діяльності різнопрофільних фахівців в інклюзивному навчальному закладі. *Особлива дитина: навчання та виховання*. 2019. №2 (74). С. 35-44.

6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.

7. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі : навч. – метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Е. А. Данілавічюте, С. В. Литовченко. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2020. 197 с.

8. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навч. – метод. посіб. у 9 кн. / За заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ, 2020. 363 с.
9. Таранченко О. М. Соціокультурний контекст змін в освіті осіб з особливими потребами в Україні. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2019. №4(80). С. 87-96.
10. Федорчук В. М. Емоційна компетентність як важливий чинник підготовки студентів з особливими потребами до професійної діяльності. *Предиктори успішної інклюзії: медикопсихологічний та соціально-педагогічний аспекти* : зб. тез доп. Всеукр. наук.- практич. конф., м. Кривий Ріг, 22 листопада 2019 р. Кривий Ріг, 2019. С. 87–92.

7. Інформаційні ресурси

1. Сторінка курсу в А-Tutor, ID: **5752**. URL: <https://dl.tntu.edu.ua/index.php>
2. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти : керівництво для тренерів. URL: http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2019/01/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept2018_corrected-final1-new.pdf
3. Методичні рекомендації «Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf>
4. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
5. Сайко Х.Я., Островська К.О. Толерантність до дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній школі. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/tolerantnist.pdf>
6. Empathic Listening URL: <https://www.family-institute.org/behavioral-health-resources/talking-kids-youlove/empathic-listening>

7. Valuing their words URL: <https://www.family-institute.org/behavioral-health-resources/talking-kids-youlove/valuing-their-words>
8. Building confidence URL: <https://www.family-institute.org/behavioral-health-resources/talking-kids-youlove/building-confidence>
9. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Вернадського
<http://www.nbu.gov.ua>
10. Офіційний сайт Електронної бібліотеки <http://www.lib.com.ua>
11. Безкоштовні електронні підручники онлайн
(<https://stud.com.ua/psihologiya/>)
12. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
13. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
14. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>